

Висновки. У процесі застосування педагогічних технологій відбувається формування базових компетентностей, які є складовими професійної компетентності майбутніх менеджерів фармацевтичної галузі, а отже, і всієї якості в цілому.

Література

1. Використання освітніх технологій як засіб модернізації освіти у вищих навчальних закладах МВС України “Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку” : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Суми, 17–18 травня. 2008 р., м. Суми. Ч. II. – Суми : Вид.-вироб. підприємство “Мрія-1”, ТОВ 2008. – 340 с.
2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка 80000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – [4-е изд., дополн.]. – М. : ООО “А ТЕМП”, 2006. – 944 с.
3. Пехота О.М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О.М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Указ Президента України “Про національну доктрину розвитку освіти” від 17 квітня 2002 р. № 347/2002.

УЛЬЯНОВА В.С.

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У МУЗИЧНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Забезпечення особистісно спрямованого педагогічного впливу на учнів передбачає звернення особливої уваги вчителів на формування емоційної сфери молодших школярів. У свою чергу, науковцями доведено, що значні потенційні можливості з цього питання має музично-ігрова діяльність. Тому проблема формування емоційної сфери учнів початкової школи під час організації їхньої музично-ігровій діяльності є дійсно актуальною.

Позитивну роль музично-ігрової діяльності в розвитку емоційної сфери відзначали такі відомі педагоги-гуманісти, як Г. Ващенко, Я.А. Каменський, А. Макаренко, М. Монтесорі, Г. Пестолоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Френе, Р. Штайнер. Особливості формування емоційної сфери молодших школярів розкрито у працях Н. Кудикіної, Л. Хоружи, К. Чорної. Психологічний аспект проблеми відображений у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Запорожця, Г. Костюка, О. Леонтьєва, В. Мухіна, П. Якобсона. Наявність особливої чутливості молодших школярів до впливів довкілля, їх емоційна реакція на безпосередні враження, чуйність до різноманітних емоційно-образних стимулів висвітлено в наукових працях І. Беха, О. Киричука, О. Кононко, В. Котирло, Я. Неверович. Стимулювальний вплив музично-ігрової діяльності на розвиток емоційної сфери молодших школярів схарактеризовано такими спеціалістами з мистецтвознавства, як: М. Лещенко, Л. Масол, Л. Пилипенко, О. Рудницька, Г. Шевченко, Б. Юсов.

Окремі аспекти визначеної проблеми розглядалися також у контексті проведення наукових пошуків, присвячених: розвитку емпатії й моральних почуттів особистості (Т. Гаврилова), формуванню емоційного ставлення естетичних форм, моральних почуттів (Н. Дмитракова, А. Ільїн, В. Тимченко, К. Радіонова), емоційному стимулюванню гуманних почуттів (М. Юр’єва), формуванню пізнавальних інтересів особистості (Н. Бібік). Значний інтерес у контексті дослідження викликає також аналіз досвіду зарубіжних педагогів щодо стимулювання розвитку емоційно-почуттєвої сфери засобами музичної педагогіки, проведений М. Лещенко.

Отже, теоретичний аналіз проблеми формування емоційної сфери молодших школярів у музично-ігровій діяльності виявив широкий спектр підходів до її вирішення з погляду різних наукових галузей: педагогіки, психології, мистецтвознавства

ва. Обрання теми статті пояснюється необхідністю розв'язання наявної суперечності між потребою у вирішенні порушеної проблеми та недостатнім рівнем її розв'язання на теоретичному і практичному рівнях.

Мета статті – розкрити сутність поняття “емоційна сфера”, визначити її структуру, проаналізувати комплекс педагогічних умов активізації емоційної сфери молодших школярів у музично-ігровій діяльності.

Як з'ясовано з наукових праць, нерідко терміни “емоції” та “почуття” автори використовують як синоніми. Утім, найчастіше у вузькому значенні під поняттям емоція мають на увазі безпосереднє, тимчасове переживання людиною якогось враження, на відміну від почуттів, які мають більш сталий характер [3, с. 67]. В емоціях людини міститься багата гама відтінків: від легких, ледве вловлюваних змін настрою до різких коливань, нерідко вибухів, які психологи називають афектами. Афективний стан виявляється в постійному зростанні емоційного напруження; він є динамічним і яскраво вираженим, завжди має певне завершення [2, с. 45].

Під час проведення дослідження ми також враховували наукові погляди І. Бега, Б. Додонова, О. Кононко, В. Семиченко, які на основі визначення емоцій і почуттів розкрили сутність поняття емоційної сфери особистості. Так, емоційна сфера дитини охоплює сукупність емоцій як особливих психічних процесів і станів, пов'язаних з потребами й мотивами, а також почуття як стійкі емоційні ставлення до навколишньої дійсності та відображення емоційної сторони духовного світу особистості, що зростає [3, с. 23]. Можна також сказати, що ця сфера являє собою сукупність таких психічних процесів, які виражаються у формі її переживання, ставлення до матеріальних і духовних явищ довкілля [5, с. 42]. Емоційну сферу також вважають компенсаторною сферою духовного життя особистості, оскільки вона призначена для утримування процесу життєдіяльності в оптимальному режимі й запобігання руйнівним впливам на організм, що перебуває на стадії формування.

Отже, за результатами аналізу психологічних праць вітчизняних і зарубіжних авторів визначено такі компоненти емоційної сфери молодших школярів:

- емоційні реакції, які є короткочасними й виявляються в емоційному тоні відчуттів-переживань життєво важливих впливів (бажань) і низці ситуативних емоцій як форм вираження ступенів задоволення потреб (задоволення – незадоволення, симпатії – антипатії, радості – смутку, сорому тощо);
- емоційні стани, які є тривалішими в часі та обсязі й виявляються як настрій, афект, стрес;
- емоційне ставлення, яке є довготривалою в часі сформованою якістю особистості, що виявляється в пристрастях як домінуючих стійких почуттях або у стійких почуттях до матеріальних і духовних об'єктів як вищого рівня розвитку емоцій.

Як виявлено, у формуванні системи ставлень учнів молодшої школи до себе, навчання, однолітків, дорослих, а також позитивної налаштованості на процес навчання визначальним є емоційний компонент взаємодії педагога з дитиною. Тобто саме атмосфера спілкування педагога з дітьми сприяє розвитку їх психологічних новоутворень у цьому віці [6, с. 78]. Емоційна залежність дитини від учителя є важливою особливістю соціально-психологічного становлення дитини.

В. Мухіна в цьому контексті виділяє таку характеристику молодшого школяра, як емоційний голод. Потреба дитини в позитивних емоціях, атмосфері емоційного комфорту, яку створює дорослий, значною мірою визначає особливості її поведінки [3]. Як наголошує у своїх наукових працях Т. Шевчук [8], атрофія потреби

молодшого школяра в емоційному контакті з учителем негативно впливає на розвиток його гуманістичних якостей.

Вивчаючи особливості дітей молодшого шкільного віку, вчені звертають особливу увагу на агресивних, емоційно розгальмованих, сором'язливих, тривожних учнів. Спільним для всіх цих дітей, що мають проблеми в емоційній сфері, є наявність неадекватної афективної реакції, яка в молодших школярів має захисний, компенсаторний характер [5, с. 36]. Деякі тривожні діти в ситуаціях особливого психологічного напруження переживають емоційну дезорганізацію мислення. Дослідники зазначають, що існує пряма залежність між емоційною депривацією й дитячою агресивністю, суворістю покарання та рівнем агресивності дитини.

Науковцями також доведено, що емоційна сфера молодших школярів ефективно розвивається за умови співвідношення її з музично-ігровою діяльністю. Така діяльність характеризується високим рівнем мотивації, результативністю, відповідністю соціальним нормам і активізує діяльність тих, кого навчають, унаслідок продуманих цілеспрямованих педагогічних дій і вдалої організації педагогічної взаємодії. Музично-ігрова діяльність має пріоритетний вплив на розвиток емоцій і почуттів музично-образного мислення учнів з різним типом індивідуальної обдарованості: емоційно-почуттєвим, музично-образним, раціонально-образним.

Відомі фахівці в галузі психології творчості (Р. Арнхейм, Л. Виготський) підкреслювали, що в музично-ігровій діяльності важливим для появи емоцій і почуттів є не тільки результат, але і сам процес самореалізації особистості [8]. Цінною є також думка вчених про те, що правильно організована музично-ігрова діяльність молодших школярів дає їм змогу навчатися зовнішньому вираженню власного внутрішнього емоційного стану мовою пластики, засобами статичних форм і динамічних образів [4, с. 26].

Отже, вчителю слід пам'ятати про особливості емоційної сфери дитини в цей віковий період і за допомогою розширення репертуару етичної поведінки та толерантного підходу здійснювати афективну регуляцію емоційного стану учня, а саме:

- створювати атмосферу емоційного комфорту під час музично-ігрової діяльності;
- вчити дитину адекватно реагувати на певні ситуації життя;
- сприяти динамізму емоцій, розвитку різноманітних позитивних переживань, водночас не відгороджуючи дітей, які мають проблеми в емоційній сфері, від змістовно зумовлених негативних переживань жалю, суму в процесі музично-ігрової діяльності.

Висновки. Як свідчать результати аналізу наукових праць і нашого власного досвіду педагогічної роботи, процес формування емоційної сфери молодших школярів у музично-ігровій діяльності є ефективним за умови забезпечення таких педагогічних умов:

- включення в зміст музично-ігрової діяльності сукупності музичних ігор з різних видів мистецтва: музично-ігрової драматизації, фольклору тощо;
- широкого впровадження в педагогічний процес тематичних днів музично-ігрової діяльності, які проводяться з урахуванням взаємодоповнюваності урочної й позакласної виховної роботи;
- відбору системи музично-ігрових засобів і прийомів відповідно до компонентів структури емоційної сфери молодших школярів.

У подальших наукових пошуках плануємо зосередити увагу на подальшій перевірці й конкретизації умов формування емоційної сфери молодших школярів.

Література

1. Вікова психологія / за ред. Г.С. Костюка. – К. : Радянська школа, 1976. – 271 с.
2. Психологія / под ред. А.Г. Ковалева. – М., 1966. – 450 с.
3. Психологія человека от рождения до смерти. – СПб. : Олма-Пресс, 2002.
4. Психологія і педагогіка: основні положення : навч. посіб. – К. : Ексоб, 2001. – 304 с.
5. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості : навч. посіб. / Н.В. Ліфарєва. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Хоружа Л. Педагогічна етика вчителя та розвиток мислення молодших школярів / Л. Хоружа // Початкова школа. – 2008. – № 7.

ФОМІН В.В.

ПРИНЦИПИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДИТИНИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ П.Г. РЕДКІНА

У зв'язку з розбудовою національної освіти на перший план у шкільній системі виходить особистісно орієнтований підхід до школярів. Державна національна програма “Освіта (Україна ХХІ ст.)” та Закон України “Про освіту”, “Національна доктрина розвитку освіти” містять основні засади виховання і навчання, положення про перспективний розвиток освіти. В Законі України “Про загальну середню освіту”, зокрема, зазначено, що “...варіативна складова змісту загальної середньої освіти формується загальноосвітнім навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону та індивідуальних освітніх запитів учнів (вихованців)” [3].

Для успішного вирішення завдань, поставлених українським суспільством перед освітою, особливо цінним є освітньо-виховний досвід прогресивної педагогіки другої половини ХІХ – початку ХХ ст., коли характерною особливістю розвитку країни були ідеї національно-культурного відродження; під впливом певних змін у суспільстві йшов активний пошук моделі освіти й виховання, здатної задовольнити різнобічні запити особистості.

З огляду на це, цілком зрозумілою є зацікавленість сучасних дослідників і науковців історією розвитку національної педагогіки, оскільки об'єктивний аналіз минулого педагогічного досвіду сприяє подальшому розвитку науки й освіти.

Важливі аспекти становлення і розвитку національної школи України розкрили у своїх працях В. Борисенко, Л. Вовк, М. Євтух, Н. Калініченко, В. Кремень, О. Сухомлинська, М. Ярмаченко та інші. Історію розвитку естетичного виховання, еволюцію його форм і методів розглядали у своїх дослідженнях В. Бутенко, І. Зязюн, С. Мельничук, Н. Миропольська, О. Рудницька, Т. Смирнова та інші.

Окрему галузь досліджень становлять дисертаційні роботи, присвячені науково-педагогічній спадщині видатних педагогів минулого. До такого виду праць належить дисертаційне дослідження А.В. Соколової “Педагогічна спадщина Я.А. Мамонтова з проблеми формування естетичної культури особистості”, де систематизовано ідеї Я.А. Мамонтова щодо формування естетичної культури в навчальних закладах та мистецьких колективах тощо. У кандидатській дисертації О.М. Кін “Проблема навчання й виховання у педагогічній спадщині М.Ф. Сумцова” поряд з іншими питаннями розглядався й внесок вченого у розробку питань естетичного виховання, зокрема, його місця в процесі всебічного розвитку особистості. Педагогічні ідеї та досвід практичної діяльності Г.М. Хоткевича у вихованні естетичної культури особистості досліджувала Н.М. Роман, а проблема естетичного виховання школярів у педагогічній діяльності К.Г. Стеценко висвітлювалась у дисертаційній роботі Є.С. Федотової.